

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 71/2023-20

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného doc. JUDr. Zuzanou Mlkvou Illýovou, PhD., advokátkou, Grösslingová 6 – 8, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava III v konaní sp. zn. 39Em/1/2021 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní sp. zn. 39Em/1/2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Okresnému súdu Bratislava III **prikazuje** v konaní sp. zn. 39Em/1/2021 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **700 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Bratislava III **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava III **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **442,38 eur** a zaplatiť ich jeho právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 20. januára 2023 domáha vyslovenia porušenia základných práv na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práv na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“)

a rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu pri výkone rozhodnutia o stretávaní sťažovateľa s jeho deťmi. Sťažovateľ žiada okresnému súdu prikázať konať bez zbytočných prieťahov a finančné zadost'učinenie 6 000 eur.

II.

2. Sťažovateľ sa návrhom z 8. apríla 2021 domáha výkonu súdom schválenej rodičovskej dohody. Tvrdí, že matka jeho dvoch dcér, ktoré v čase podania návrhu mali sedem a štyri roky, mu bráni stretávať sa s nimi. Okresný po podaní návrhu vyzval opatrovníka detí na prešetrenie ich pomerov. Opatrovník v júni 2021 súdu predložil správu, z ktorej vyplynulo, že s rodičmi dlhodobo komunikuje a sprostredkúva im poradenstvo a matka nespokojnosť sťažovateľa so stretávaním s deťmi vysvetľuje jeho nevhodným správaním v ich prítomnosti. Na podklade tejto správy okresný súd sťažovateľa v júli 2021 vyzval na oznámenie, či na návrhu trvá. Sťažovateľ na to nereagoval a až v októbri 2021 okresný súd žiadal o ďalší postup, keď zdôraznil, že matka v poradenstve nemieni nepokračovať.

3. V novembri 2021 bola súdu predložená ďalšia správa opatrovníka, z ktorej vyplynulo, že sťažovateľovi a matke bolo poskytované do novembra 2021 poradenstvo, no po ich vzájomnej dohode bolo ukončené. Okrem toho opatrovník uviedol, že matka sťažovateľovi umožňuje stretávanie s deťmi, no sťažovateľ tieto možnosti nevyužíva, a preto navrhuje jeho návrhu nevyhovieť. S tým sťažovateľ nesúhlasil, čo vyjadril v podaní doručenom súdu v decembri 2021. Toto podanie okresný predložil na vyjadrenie matke. Ďalšie vyjadrenie opatrovníka bolo súdu doručené vo februári 2022, z ktorého vyplynulo, že matka stretávanie sťažovateľa s deťmi limituje tvrdeniami o epidemiologickej situácii. Na to reagovala matka podaním z februára 2022, v ktorom s interpretáciu otca a opatrovníka nesúhlasila. K tomuto podaniu sa sťažovateľ na výzvu súdu vyjadril v máji 2022.

4. Po vyjadrení matky z mája 2022 bolo prvé pojednávanie nariadené 10. júna 2022 na 11. október 2022. Na žiadosť matky pre operáciu jednej z dcér v deň pojednávania bolo odročené na 6. december 2022. Toto pojednávanie bolo pre chorobu matky a detí odročené na 26. január 2023. Pojednávanie nariadené na 26. január 2023 bolo pre hospitalizáciu detí v sprievode matky odročené na 14. február 2023. Sťažovateľ v tom čase okresnému súdu podaniami opisoval konanie matky, ktoré vedie k tomu, že mu stretávanie s dcérami nie je umožnené a situácia sa zhoršuje. Popritom opakovane žiadal o urýchlené konanie. Pojednávanie 14. februára 2023 sa uskutočnilo. Bol vykonaný výsluch sťažovateľa s tým, že stranám bude umožnené položiť mu otázky na ďalšom pojednávaní. Zároveň bola vypočutá matka, ktorej advokát poukazoval na to, že deti sa so sťažovateľom odmietajú stretávať. Na záver pojednávania obaja rodičia uviedli, že sa zúčastnia odborného poradenstva a upravia doteraz dohodnuté stretávanie. Pojednávanie bolo odročené na 20. apríl 2023 s tým, že bude podaná správa o odbornom poradenskom procese.

III.

5. Sťažovateľ namieta, že konanie trvá 22 mesiacov, zo strany okresného súdu bol len vyzývaný na vyjadrenia a vo veci nebol vykonaný žiaden efektívny úkon, ktorý by viedol k odstráneniu nepriaznivého stavu, ktorý vedie k deformácii jeho vzťahu s dcérami. Zdôraznil, že tento stav môže byť neskôr ťažko napravitelný a v dôsledku nečinnosti okresného súdu bol zbavený možnosti zúčastňovať sa na výchove svojich detí a vykonávať svoje rodičovské práva, keďže čas vedie

k prehľbovaniu jeho odlúčeniu. Tým dochádza k ťažko napravitelnej deštrukcii ich vzájomného vzťahu. Sťažovateľ zdôrazňuje, že čas plynie osobitne nevýhodne pre odlúčeného rodiča.

6. Okresný súd uviedol, že vo veci sa koná priebežne. Poukázal na to, že pojednávania boli odročené na dôvodné a preukázané žiadosti matky, s rodinou pracoval opatrovník a rodičia sa zúčastnili odborného psychologického poradenstva. Zvýraznil, že rodičia na poslednom pojednávaní akceptovali potrebu absolvovať odborné psychologické poradenstvo, ktorého výsledky budú následne vyhodnotené. V závere súd vyjadril názor zhodný s opatrovníkom, že nateraz nie je nariadenie výkonu súdneho rozhodnutia dôvodné, pretože problémy rodičov a detí sú vzťahové a je nutné na nich naďalej pracovať. Sudkyňa tiež poukázala na neprimeraný počet pridelovaných vecí a na nedostatky v personálnom obsadení jej súdneho oddelenia.

IV.

7. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka, (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02) a (iv) významu sporu pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02).

8. Vo veci sťažovateľa z pohľadu uplatnených ústavných práv ide predovšetkým o rozhodnutie o tom, či sa rozhodnutie, ktorým bola schválená rodičovská dohoda, nútene vykoná. Sťažovateľ v návrhu tvrdil, že mu nie je umožnený styk s dcérami v rozsahu a spôsobom podľa súdom schválenej rodičovskej dohody, čo matka detí popierala. Rozhodnutie v tejto otázke je podstatné pre ďalšiu realizáciu vzťahov sťažovateľa s jeho deťmi. Predmet konania nemožno považovať za osobitne zložitý, keďže ide o verifikáciu toho, či matka sťažovateľovi znemožňuje stretávanie sa s deťmi alebo napätý rodičovský vzťah vyplýva z iných okolností. Na zistenie týchto skutočností treba vykonať bezprostredný výsluch rodičov a detí, ktorých postoj môže byť zistený aj prostredníctvom opatrovníka. Požadované správy boli opatrovníkom súdu poskytnuté riadne a včas, avšak vzhľadom na protichodnosť vyjadrení o tom, či sa stretnutia sťažovateľa s deťmi uskutočňujú v požadovanom rozsahu a kvalite, zostal okresný súd pasívny a tieto skutočnosti ďalej dokazovaním neverifikoval a sťažovateľa vyzýval na vyjadrenie, v ktorom mu podsúval, aby svoj návrh zobral späť.

9. Aj napriek tomu, že sťažovateľ prejavil vôľu, aby o jeho návrhu bolo rozhodnuté, pričom už v novembri 2021 bolo ukončené poradenstvo poskytované rodičom, okresný súd aj ďalej postupoval bez nariadenia pojednávania a rodičom zasielal ich protichodné vyjadrenia a vzhľadom na vývoj situácie meniace sa správy opatrovníka. Namiesto toho, aby najneskôr v novembri 2021 bolo nariadené pojednávanie, okresný súd pojednávanie nariadil v polovici roka 2022 až na október 2022. Následne dôvodné odročovanie pojednávania ku koncu roka 2022 a na začiatku roka 2023 napokon viedlo k tomu, že pojednávanie ako jediný účinný nástroj na zistenie skutočností rozhodnutých pre posúdenie návrhu sťažovateľa alebo vykonanie efektívneho pokusu o zmierenie rodičov sa uskutočnilo až s odstupom približne tri štvrté druhého roka od začatia konania. Takýto postup v konaní o výkon rozhodnutia, ktoré sa týka styku rodiča s maloletými deťmi, je ústavne neudržateľný. Spory o maloleté deti aj vo fáze výkonu rozhodnutia

možno či už konsenzuálne alebo autoritatívne vyriešiť len aktívnou a bezprostrednou komunikáciou „rodinného“ sudcu s rodičmi. Preposielanie kontradiktórnych, často neracionálne hostilných vyjadrení rodičov, v ktorých sa často môžu odzrkadľovať ich predchádzajúcim spolužitím zaťažené predstavy, nie je spôsobilé viesť k verifikácii ich tvrdení a tomu zodpovedajúcemu riešeniu v podobe súdneho rozhodnutia.

10. Postup súdu vo veci sťažovateľa bol dlhšiu dobu neefektívny, čo treba osobitne vnímať s ohľadom na to, že vo vývoji detí dochádza k zmenám ich vnímania rodičov, ktoré môžu viesť nielen k prehľbovania ich odcudzenia sa od druhého rodiča, ale aj k prehľbovaniu konfliktu rodičov. Ak treba urýchlený postup vyžadovať vo vzťahu ku konaniam, ktoré sa týkajú maloletých detí, ešte vyššiu efektívnosť treba očakávať v konaniach, v ktorých má dôjsť k výkonu rozhodnutí, ktoré sa týkajú vzťahov stretávania rodiča s deťmi. Opačný prístup môže viesť k nezvratným následkom. Preto bolo podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ústavnej sťažnosti sčasti vyhovené a vyslovené, že postupom okresného súdu bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, s tým, že okresnému súdu bolo prikázané konať bez zbytočných prietahov.

11. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). Tak je to aj v tomto prípade. S prihliadnutím na celkovú dĺžku konania, správanie sťažovateľa a postup okresného súdu bolo sťažovateľovi podľa čl. 127 ods. 3 ústavy priznané finančné zadosťučinenie 700 eur.

12. Nebol dôvod ústavnej sťažnosti vyhovieť vo vzťahu k namietanému porušeniu základných práv na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru. Jednak preto, že v ústavnej sťažnosti absentuje hlbšie odôvodnenie porušenia týchto práv, ako aj preto, že z vyjadrení opatrovníka vyplýva, že sťažovateľ sa v určitom rozsahu s deťmi stretáva. Intenzita zbytočných prietahov nedosiahla mieru, ktorá by mala za následok zásah až do samotnej podstaty týchto práv. Rovnako nemožno dospieť k záveru o porušení práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, keďže v konaní, ktoré sa týka spôsobu vykonávania práv sťažovateľa, neboli, hoci mohli byť prijaté rozhodnutia, ktoré by viedli k modifikácii jeho práva tak, ako vyplýva zo schválenej rodičovskej dohody. Konanie vo veci sťažovateľa možno vzťahovať do pôsobnosti práv sťažovateľa podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, no nemožno identifikovať jeho porušenie v jeho zložke práva na spravodlivé súdne konanie (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Enea proti Taliansku zo 17. 9. 2009, bod 99).

13. K tvrdeniu okresného súdu o jeho zaťaženosti či nedostatočnom personálnom obsadení treba uviesť, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom zmarenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Pre posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti nie je podstatné, či je okresný súd riadený správne. Úlohou ústavnej sťažnosti nie je pomenúvať nedostatky v správe súdnictva a riadení toho či onoho súdu.

V.

14. Zistené porušenie základných práv sťažovateľa odôvodňuje to, aby mu okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli právnym zastúpením. Výška náhrady bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon v roku 2023 je 208,67 eur. Sťažovateľovi patrí náhrada za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti 2 x 208,67 eur), čo spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 12,52 eur) predstavuje 442,38 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. marca 2023

Robert Šorl
predseda senátu